

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

4 De necessitate habituum, vtru[m], scilicet, sit necessarium esse habitus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

to redditus sit facilis, ex redundantia facilitatis operantis, hoc
provenit hinc de tertio.
¶ In responsione ad primum in 3. ar. adverte, qd inia auctoris est,
q non solum subiectu habitus est in potetia ad operationem, sed
actus ipse est actus permissus potetia ad opus, sicut actus primus

¶ Super quibus quibus
gestimantur artibus
lun quartum.

ARTICVLVS III.

Vtrum sit necessarium esse habitum.

AD QVARTVM sic procedit.
Videtur, qd non sit necessarium esse habitum. Habitibus sunt quibus aliquid disponitur bene, uel male ad aliquid, sicut * dicitur est. sed per suam formam aliquid bene, uel male disponitur, nam secundum formam aliquid est bonum, sicut & ens, ergo nulla necessitas est habituum.

¶ 2 Præ. Habitus importat ordinem ad actum, sed potentia importat principium actus sufficienter. nam & potentia naturalis absq. habitibus sunt principia actuum, ergo non sunt necessarii habitus esse.

¶ 3 Præ. Sicut potentia se hæt ad bonum, & ad malum, ita & habitus; & sicut potetia non semper agit, ita nec habitus, existentibus igitur potentiis superfluum fuit habitus esse.

SED CONTRA est, quod habitus sunt perfectiones quædam, ut dicitur in 7. * Physico. sed perfectio est maxime necessaria rei, cum habeat rationem finis ergo necessarium fuit habitus esse.

RESPOND. Dicendum, quod sicut supra dictum est, habitus importat dispositionem quandam in ordine ad naturam rei, & operationem, uel finem eius, secundum quem bene, uel male aliquid ad hoc disponitur. Ad hoc autem quod aliquid indiget ad alterum, tria requiruntur. Primum quidem, ut id quod disponitur, & sit alterum ab eo ad quod disponitur, & sic se habeat ad ipsum ut potentia ad actum. unde si aliquid sit, cuius natura non sit composita ex potentia & actu, & cuius substantia sit sua operatio, & ipsum sit per se ipsum, ibi habitus uel dispositio locum non hæt, sicut patet in Deo. Secundum requiritur quod id, quod est in potentia ad alterum, possit pluribus modis determinari, & ad diuersa. unde si aliquid sit in potentia ad alterum, ita tamem quod non sit in potentia nisi ad ipsum, ibi dispositio & habitus locum non hæt: quia tale subiectum ex sua natura hæt debitam habitudinem ad tale actum. Vnde si corpus celeste sit compositum ex materia & forma, cum illa materia non sit in potentia ad aliam formam, ut in r. * dictum est, non habet ibi locum dispositio uel habitus ad formam, aut

A potentiam & actum, diuersitatem; actuum, & rursum pluralitatem disponentium. disponitur enim omne quod disponitur, ad actum aliquem, nec opus est disponi, quod unius tantum actus est capax: & dispositio habentis est partes, i. partialia; ex ratione autem uarietatis secundum bene, uel male diuersitas habetur modorum.

¶ Circa requisita ad habitum, dubium in eodem occurrit articulo: quoniam autem conditiones enumeratae in litera sufficiunt ad necessitatem habitus, aut non. Si sufficiunt: ergo in multis, uel saltem in uegetabilibus ponendus est habitus, contra doctrinam sequentis questionis. & tenet sequela: quia in his est distinctio potentie & actus, & plura concurrunt diuersimode commensurabilia ad disponendum &c. Si non sufficiunt: ergo litera male probauit necessitatem habitus post enumeratas conditiones, subiungens. Quare igitur multa sunt entium ad quorum naturas & operationes necesse est plurimocurrere, quæ diuersis modis commensurari possunt: ideo necesse est habitus esse.

¶ Ad hoc dicitur, quod, ut ex questione sequenti colligitur, habitus sumitur dupliciter, Vno modo proprie, & sic non uidetur extra animam rationalem inueniri. Alio modo communiter pro habituali dispositione siue ad naturam, siue ad opus in pluribus consistente, ut in litera hac dicitur, & sic cum quadam latitudine inuenitur etiam in multis inanimatis, ut patet de pulchritudine. & quia auctor imitatus naturam, paulatim ab imperfectis ad perfectas, a communibus ad propria doctrinam tradit, habitus hic communissime sumitur, distincturus postmodum: & ideo concedit, quod ille condones sufficiunt ad habitum uel dispositionem, primam spem qualitatis, sicut. s. sumitur hic habitus: & ideo nulla metio sit de difficili mobilitate, quæ est altera conditio habitus proprie dicti: & quod non inconuenit habitum communiter dictum inueniri in inanimatis, a quibus negabitur habitus proprie sumptus.

AD PRIMVM ergo dicendum, qd per formam perficitur natura rei, sed oportet qd in ordine ad ipsam formam disponatur subiectum aliqua dispoñe; ipsa tñ forma ordinatur ulterius ad operationem, quæ est uel finis, uel uia in finem. Et si quid habeat forma determinare unam tantum operationem determinatam, nulla alia dispositio requiritur ad operationem præter ipsam formam. si autem sit talis forma quæ possit diuersimode operari, sicut est anima, oportet qd disponatur ad suas operationes per aliquos habitus.

AD SECUNDVM dicendum, qd potentia quandoque se habet ad multa. & ideo oportet qd aliquo alio determinetur. Si uero sit aliqua potentia, quæ non se hæt ad multa, non indiget habitu determinante, ut dicitur est: & propter hoc uiues naturales non agunt operationes suas mediantibus aliquibus habitibus, quia secundum se ipsas sunt determinatae ad unum.

AD III. dicendum, qd non idem habitus se hæt ad bonum & malum, sicut infra patebit. eadem autem potentia se hæt ad bonum & malum: & ideo necessarii sunt habitus, ut potentie determinentur ad bonum.

¶ Circa requisita ad habitum, dubium in eodem occurrit articulo: quoniam autem conditiones enumeratae in litera sufficiunt ad necessitatem habitus, aut non. Si sufficiunt: ergo in multis, uel saltem in uegetabilibus ponendus est habitus, contra doctrinam sequentis questionis. & tenet sequela: quia in his est distinctio potentie & actus, & plura concurrunt diuersimode commensurabilia ad disponendum &c. Si non sufficiunt: ergo litera male probauit necessitatem habitus post enumeratas conditiones, subiungens. Quare igitur multa sunt entium ad quorum naturas & operationes necesse est plurimocurrere, quæ diuersis modis commensurari possunt: ideo necesse est habitus esse.

¶ Ad hoc dicitur, quod, ut ex questione sequenti colligitur, habitus sumitur dupliciter, Vno modo proprie, & sic non uidetur extra animam rationalem inueniri. Alio modo communiter pro habituali dispositione siue ad naturam, siue ad opus in pluribus consistente, ut in litera hac dicitur, & sic cum quadam latitudine inuenitur etiam in multis inanimatis, ut patet de pulchritudine. & quia auctor imitatus naturam, paulatim ab imperfectis ad perfectas, a communibus ad propria doctrinam tradit, habitus hic communissime sumitur, distincturus postmodum: & ideo concedit, quod ille condones sufficiunt ad habitum uel dispositionem, primam spem qualitatis, sicut. s. sumitur hic habitus: & ideo nulla metio sit de difficili mobilitate, quæ est altera conditio habitus proprie dicti: & quod non inconuenit habitum communiter dictum inueniri in inanimatis, a quibus negabitur habitus proprie sumptus.

¶ Circa requisita ad habitum, dubium in eodem occurrit articulo: quoniam autem conditiones enumeratae in litera sufficiunt ad necessitatem habitus, aut non. Si sufficiunt: ergo in multis, uel saltem in uegetabilibus ponendus est habitus, contra doctrinam sequentis questionis. & tenet sequela: quia in his est distinctio potentie & actus, & plura concurrunt diuersimode commensurabilia ad disponendum &c. Si non sufficiunt: ergo litera male probauit necessitatem habitus post enumeratas conditiones, subiungens. Quare igitur multa sunt entium ad quorum naturas & operationes necesse est plurimocurrere, quæ diuersis modis commensurari possunt: ideo necesse est habitus esse.

¶ Ad hoc dicitur, quod, ut ex questione sequenti colligitur, habitus sumitur dupliciter, Vno modo proprie, & sic non uidetur extra animam rationalem inueniri. Alio modo communiter pro habituali dispositione siue ad naturam, siue ad opus in pluribus consistente, ut in litera hac dicitur, & sic cum quadam latitudine inuenitur etiam in multis inanimatis, ut patet de pulchritudine. & quia auctor imitatus naturam, paulatim ab imperfectis ad perfectas, a communibus ad propria doctrinam tradit, habitus hic communissime sumitur, distincturus postmodum: & ideo concedit, quod ille condones sufficiunt ad habitum uel dispositionem, primam spem qualitatis, sicut. s. sumitur hic habitus: & ideo nulla metio sit de difficili mobilitate, quæ est altera conditio habitus proprie dicti: & quod non inconuenit habitum communiter dictum inueniri in inanimatis, a quibus negabitur habitus proprie sumptus.

¶ Ad hoc dicitur, quod, ut ex questione sequenti colligitur, habitus sumitur dupliciter, Vno modo proprie, & sic non uidetur extra animam rationalem inueniri. Alio modo communiter pro habituali dispositione siue ad naturam, siue ad opus in pluribus consistente, ut in litera hac dicitur, & sic cum quadam latitudine inuenitur etiam in multis inanimatis, ut patet de pulchritudine. & quia auctor imitatus naturam, paulatim ab imperfectis ad perfectas, a communibus ad propria doctrinam tradit, habitus hic communissime sumitur, distincturus postmodum: & ideo concedit, quod ille condones sufficiunt ad habitum uel dispositionem, primam spem qualitatis, sicut. s. sumitur hic habitus: & ideo nulla metio sit de difficili mobilitate, quæ est altera conditio habitus proprie dicti: & quod non inconuenit habitum communiter dictum inueniri in inanimatis, a quibus negabitur habitus proprie sumptus.

¶ Ad hoc dicitur, quod, ut ex questione sequenti colligitur, habitus sumitur dupliciter, Vno modo proprie, & sic non uidetur extra animam rationalem inueniri. Alio modo communiter pro habituali dispositione siue ad naturam, siue ad opus in pluribus consistente, ut in litera hac dicitur, & sic cum quadam latitudine inuenitur etiam in multis inanimatis, ut patet de pulchritudine. & quia auctor imitatus naturam, paulatim ab imperfectis ad perfectas, a communibus ad propria doctrinam tradit, habitus hic communissime sumitur, distincturus postmodum: & ideo concedit, quod ille condones sufficiunt ad habitum uel dispositionem, primam spem qualitatis, sicut. s. sumitur hic habitus: & ideo nulla metio sit de difficili mobilitate, quæ est altera conditio habitus proprie dicti: & quod non inconuenit habitum communiter dictum inueniri in inanimatis, a quibus negabitur habitus proprie sumptus.

¶ Ad hoc dicitur, quod, ut ex questione sequenti colligitur, habitus sumitur dupliciter, Vno modo proprie, & sic non uidetur extra animam rationalem inueniri. Alio modo communiter pro habituali dispositione siue ad naturam, siue ad opus in pluribus consistente, ut in litera hac dicitur, & sic cum quadam latitudine inuenitur etiam in multis inanimatis, ut patet de pulchritudine. & quia auctor imitatus naturam, paulatim ab imperfectis ad perfectas, a communibus ad propria doctrinam tradit, habitus hic communissime sumitur, distincturus postmodum: & ideo concedit, quod ille condones sufficiunt ad habitum uel dispositionem, primam spem qualitatis, sicut. s. sumitur hic habitus: & ideo nulla metio sit de difficili mobilitate, quæ est altera conditio habitus proprie dicti: & quod non inconuenit habitum communiter dictum inueniri in inanimatis, a quibus negabitur habitus proprie sumptus.

¶ Ad hoc dicitur, quod, ut ex questione sequenti colligitur, habitus sumitur dupliciter, Vno modo proprie, & sic non uidetur extra animam rationalem inueniri. Alio modo communiter pro habituali dispositione siue ad naturam, siue ad opus in pluribus consistente, ut in litera hac dicitur, & sic cum quadam latitudine inuenitur etiam in multis inanimatis, ut patet de pulchritudine. & quia auctor imitatus naturam, paulatim ab imperfectis ad perfectas, a communibus ad propria doctrinam tradit, habitus hic communissime sumitur, distincturus postmodum: & ideo concedit, quod ille condones sufficiunt ad habitum uel dispositionem, primam spem qualitatis, sicut. s. sumitur hic habitus: & ideo nulla metio sit de difficili mobilitate, quæ est altera conditio habitus proprie dicti: & quod non inconuenit habitum communiter dictum inueniri in inanimatis, a quibus negabitur habitus proprie sumptus.

¶ Ad hoc dicitur, quod, ut ex questione sequenti colligitur, habitus sumitur dupliciter, Vno modo proprie, & sic non uidetur extra animam rationalem inueniri. Alio modo communiter pro habituali dispositione siue ad naturam, siue ad opus in pluribus consistente, ut in litera hac dicitur, & sic cum quadam latitudine inuenitur etiam in multis inanimatis, ut patet de pulchritudine. & quia auctor imitatus naturam, paulatim ab imperfectis ad perfectas, a communibus ad propria doctrinam tradit, habitus hic communissime sumitur, distincturus postmodum: & ideo concedit, quod ille condones sufficiunt ad habitum uel dispositionem, primam spem qualitatis, sicut. s. sumitur hic habitus: & ideo nulla metio sit de difficili mobilitate, quæ est altera conditio habitus proprie dicti: & quod non inconuenit habitum communiter dictum inueniri in inanimatis, a quibus negabitur habitus proprie sumptus.

¶ Ad hoc dicitur, quod, ut ex questione sequenti colligitur, habitus sumitur dupliciter, Vno modo proprie, & sic non uidetur extra animam rationalem inueniri. Alio modo communiter pro habituali dispositione siue ad naturam, siue ad opus in pluribus consistente, ut in litera hac dicitur, & sic cum quadam latitudine inuenitur etiam in multis inanimatis, ut patet de pulchritudine. & quia auctor imitatus naturam, paulatim ab imperfectis ad perfectas, a communibus ad propria doctrinam tradit, habitus hic communissime sumitur, distincturus postmodum: & ideo concedit, quod ille condones sufficiunt ad habitum uel dispositionem, primam spem qualitatis, sicut. s. sumitur hic habitus: & ideo nulla metio sit de difficili mobilitate, quæ est altera conditio habitus proprie dicti: & quod non inconuenit habitum communiter dictum inueniri in inanimatis, a quibus negabitur habitus proprie sumptus.

¶ Ad hoc dicitur, quod, ut ex questione sequenti colligitur, habitus sumitur dupliciter, Vno modo proprie, & sic non uidetur extra animam rationalem inueniri. Alio modo communiter pro habituali dispositione siue ad naturam, siue ad opus in pluribus consistente, ut in litera hac dicitur, & sic cum quadam latitudine inuenitur etiam in multis inanimatis, ut patet de pulchritudine. & quia auctor imitatus naturam, paulatim ab imperfectis ad perfectas, a communibus ad propria doctrinam tradit, habitus hic communissime sumitur, distincturus postmodum: & ideo concedit, quod ille condones sufficiunt ad habitum uel dispositionem, primam spem qualitatis, sicut. s. sumitur hic habitus: & ideo nulla metio sit de difficili mobilitate, quæ est altera conditio habitus proprie dicti: & quod non inconuenit habitum communiter dictum inueniri in inanimatis, a quibus negabitur habitus proprie sumptus.

¶ Ad hoc dicitur, quod, ut ex questione sequenti colligitur, habitus sumitur dupliciter, Vno modo proprie, & sic non uidetur extra animam rationalem inueniri. Alio modo communiter pro habituali dispositione siue ad naturam, siue ad opus in pluribus consistente, ut in litera hac dicitur, & sic cum quadam latitudine inuenitur etiam in multis inanimatis, ut patet de pulchritudine. & quia auctor imitatus naturam, paulatim ab imperfectis ad perfectas, a communibus ad propria doctrinam tradit, habitus hic communissime sumitur, distincturus postmodum: & ideo concedit, quod ille condones sufficiunt ad habitum uel dispositionem, primam spem qualitatis, sicut. s. sumitur hic habitus: & ideo nulla metio sit de difficili mobilitate, quæ est altera conditio habitus proprie dicti: & quod non inconuenit habitum communiter dictum inueniri in inanimatis, a quibus negabitur habitus proprie sumptus.

Text. 24. & 25. tom. 3.

Art. 1. huius quæst.

D. 92.

In corp. art.

q. 54. art. 3.

Veri. q. 20. ar. 2. cor. & ar. 2. cor. & ad 1. cor. & ad 1. & 13. q. 2. ar. 2. cor. Art. 1. huius quæst.

Text. 17. tom. 3.

Art. 1. & 3.

D. 47.

P. 7. q. 66. ar. 2. cor.

D. 167.

QUESTIO L.

De subiecto habituum, in sex articulos diuisa.

¶ Super quibus quinquaginta articulis primis.

IN articulo. 1. 2. & 3. questionis 50. circa subiectum habitus, aduertendum est, quod quia habitus finis est habituationis, & habituari assuescere quoddam est. ideo ubi non inuenitur consuetudo, aut aliquid maius, ibi non inuenitur proprie habitus. Propter quod existentibus duobus principiis, scilicet natura & uoluntate, ubi est pure natura, nihil est habitus proprie. Si enim infinites lapis proficiatur sursum, non habitatur ad motum sursum, ut dicitur in 2. Ethicor. ubi autem est ipsa uoluntas, ibi est perfecte habitus, uide & de ratione habitus uidetur uoluntarium, ut in articulo. 3. author dicit. Et in tertio de anima Auerois dicit, quod habitus est, quo quis operatur cum uult. In intermediis autem quanto aliquis magis participat aliquid rationis, tanto magis participat habitum: & hinc prouenit primo, quod habitus ad operationes sunt principaliter in anima, id est, in ipsis uirtutibus animæ, & secundario in organis corporeis: quoniam illa quidem principaliter, hæc autem secundario rationalem motum sapiunt. & propter hoc habitum ad delectationes ueneris, uel cibi, potus, loquacitatis, ludi, blasphemiarum, & similibus, uolentes abstinere, quasi non possunt corpore iam assueti ad talem appetitum sequelam. Prouenit secundum, quod licet in membris corporeis, & parte negatiua absolute nullus sit habitus; in eis tamen pro quanto, & quomodo obedientia sunt rationis imperio, habitus sunt secundario: sicut & assuesfactiones, ut in principio corporis articuli dicitur, & patet in musicis, & alijs artificibus: quomodo autem obedient, superius in quæst. de im-

li. 3. com. 8.

In pdie. quat. com. 1.

q. pced. ar. 2. 3. & 4.

q. pced. ar. 4.

DEINDE considerandum est de subiecto habituum. **E**T CIRCA hoc queruntur sex.

- ¶ Primo, Vtrum in corpore sit aliquis habitus.
- ¶ Secundo, Vtrum anima sit subiectum habitus secundum suam essentiam, uel secundum suam potentiam.
- ¶ Tertio, Vtrum in potentiis sensitivæ partis possit esse aliquis habitus.
- ¶ Quarto, Vtrum in ipso intellectu sit aliquis habitus.
- ¶ Quinto, Vtrum in uoluntate sit aliquis habitus.
- ¶ Sexto, Vtrum in substantiis separatis.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum in corpore sit aliquis habitus.

AD PRIMVM sic proceditur. **V**t in corpore non sit aliquis habitus. **V**t n. Cõmentator dicit in 3. * de Anima: Habit⁹ est, quo quis agit cum uoluerit, sed actiones corporales non subiacent uoluntati, cū sint naturales, ergo in corpore nõ potest esse alius habitus. **¶** 2. Præter. Omnes dispositiones corporales sūt facile mobiles: sed habitus est qualitas difficile mobilis. ergo nulla dispositio corporalis potest esse habitus.

¶ 3. Præter. Oēs dispositiones corporales subiacent alterationi, sed alteratio nõ est nisi in tertia specie qualitatibus, quæ diuidit contra habitum, ergo nullus habitus est in corpore.

SED CONTRA est, quod Philosophus in * Prædicamentis, unitatem corporis, uel infirmitatem insanabilem, habitum nominari dicit.

RESPON. Dicendum, quod sicut supra dictum est, habitus est quædam dispositio alicuius subiecti existens in potentia, uel ad formam, uel ad operationem: scdm ergo quæd habitus importat dispositionem ad operationem, nullus habitus est principaliter in corpore, sicut in subiecto. Ois. n. operatio corporis est aut a naturali qualitate corporis, aut est ab anima mouente corpus. Quæ tamen igitur ad illas operationes quæ sunt a natura, nõ disponit corpus per aliquem habitum, quia uirtutes naturales sunt determinate ad unum. * dictum est autem quod habitualis dispositio requiritur, ubi subiectum est in potentia ad multa: operationes uero, quæ sūt ab anima per corpus, principaliter quidem sunt ipsius animæ, secundario uero ipsius corporis, habitus autem proportionatur operationibus, unde ex similibus actibus similes habitus cõntur, ut dicitur in 2. * Ethicor. & ideo dispositiones ad tales operationes principaliter sunt in anima: in corpore uero potest esse secundario, inquantum scilicet corpus disponitur & habitatur ad præpote deferendum in operationibus animæ. Si uero loquamur de dispositione subiecti ad formam, sic habitualis dispositio potest esse in corpore, quæ comparatur ad animam sicut subiectum ad formam: & hoc modo sanitas & pulchritudo, & huiusmodi, habituales dispositiones dicuntur nõ tamen perfecte habent rationem habituum, quia cause eorum ex sua natura de facili transmutabiles sunt. Alexander uero posuit nullo modo habitum uel dispositionem primæ speciei esse in corpore, ut * Simplicius refert in cõmento Prædicamentis, sed dicebat primam speciem qualitates pertinere tamen ad animam, & quod Aristoteles in Prædicamentis de sanitate & aegritudine, non inducit quasi pertineant ad primam speciem qualitates, sed per modum exempli, ut sit sensus, quod sicut aegritudo & sanitas potest esse facile, uel difficile mobile, ita etiam qualitates primæ speciei, quæ dicuntur habitus & dispositio. Sed hoc patet esse contra intentionem Aristoteles, tum quia eodem modo loquendi utitur exemplificando de sanitate & aegritudine, & de uirtute & de scientia: tum quia in 7. * Physicor. ponit expressè inter habitus pulchritudinem & sanitatem.

Fario uero ipsius corporis, habitus autem proportionatur operationibus, unde ex similibus actibus similes habitus cõntur, ut dicitur in 2. * Ethicor. & ideo dispositiones ad tales operationes principaliter sunt in anima: in corpore uero potest esse secundario, inquantum scilicet corpus disponitur & habitatur ad præpote deferendum in operationibus animæ. Si uero loquamur de dispositione subiecti ad formam, sic habitualis dispositio potest esse in corpore, quæ comparatur ad animam sicut subiectum ad formam: & hoc modo sanitas & pulchritudo, & huiusmodi, habituales dispositiones dicuntur nõ tamen perfecte habent rationem habituum, quia cause eorum ex sua natura de facili transmutabiles sunt. Alexander uero posuit nullo modo habitum uel dispositionem primæ speciei esse in corpore, ut * Simplicius refert in cõmento Prædicamentis, sed dicebat primam speciem qualitates pertinere tamen ad animam, & quod Aristoteles in Prædicamentis de sanitate & aegritudine, non inducit quasi pertineant ad primam speciem qualitates, sed per modum exempli, ut sit sensus, quod sicut aegritudo & sanitas potest esse facile, uel difficile mobile, ita etiam qualitates primæ speciei, quæ dicuntur habitus & dispositio. Sed hoc patet esse contra intentionem Aristoteles, tum quia eodem modo loquendi utitur exemplificando de sanitate & aegritudine, & de uirtute & de scientia: tum quia in 7. * Physicor. ponit expressè inter habitus pulchritudinem & sanitatem.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod obiectio illa procedit de habitu, secundum quod est dispositio ad operationem, & de actibus corporis, qui sunt a natura: nõ autem de his qui sunt ab anima, quorum principium est uoluntas. **A**D SECUNDVM dicendum, quod dispositiones corporales nõ sunt simpliciter difficile mobile, propter mutabilitatem corporaliu eorum: potest tamen esse difficile mobile per comparationem ad tale subiectum, quia scilicet subiecto durante moueri non potest, uel quia sunt difficile mobile per comparationem ad alias dispositiones, sed qualitates animæ sunt simpliciter difficile mobile propter immobilitatem subiecti. & id nõ dicit, quod sanitas difficile mobilis simpliciter sit habitus, sed quod est ut habitus, sicut in græco habetur: qualitates autem anime dicuntur simpliciter habitus.

AD TERTIVM dicendum, quod dispones corporales, quæ sūt in prima specie qualitatibus, ut quædam po-

perio dictum est. Prouenit tamen, quod in animalibus brutis pro quanto aliqui participant obedientia, capacia sunt habituum. Prouenit quarto, quod cum duplex sit habitus licet ad naturam, & ad operationem: & hic differat a primo in hoc, quod iste est in uoluntate, ille non, ut in articulo. in responsione ad primum litera insinuat, quod habitus ad operationem potest secundum tempus, & secundum perfectionem uocatus sit habitus ad huiusmodi enim habitum habitamur, propter quod habitus corporales ad naturam, ut sanitas, pulchritudo, & huiusmodi, aut negati sunt habitus, ut dicitur de Alexander. aut positi sunt imperfecte habitus, id est, dispositiones habituales, ut in litera dicitur in responsione ad secundum, & in articulo. 3. Cum his tamen memor responsionis ad secundum in articulo. 3. quæstionis præcedentis, quod scilicet non est de ratione habitus in communi respicere operationem, sed naturam, Alexander opinionem reprehensione dignam putat, eo quod habitus naturam in supremo modo habitus contemplatam, inferioris ordinis habitus ad habitus genere subtrahit, & dicit quod licet primo habitus sint qualitates bene, uel male disponetes animam, secundario tamen etiam disponetes sic corpus, habitus nomen obtinuerunt, & ad eas non esse motum, ut dicitur 7. Physicor. Et potest inspicere in corpore nostris, manifeste habitus, seu dispositiones habituales intueno, quantum uim in eis habeat consueudo quo ad eas, quæ non subsunt rationis imperio. Consuetos enim alium mutationis frigoris, me dicunt, & similibus, manifeste pati corporaliter sine appenit uidemus, si contra consuetudinem faciatis, aut patiantur. consuetudini. n. hæc tribuntur: quin etiam